

UDENRIGSMINISTERIET

EUROPAUDVALGET

Alm. del - bilag 1158 (offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EU-sekr.

9. juli 2003

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets grundnotat om forslag til rammeafgørelse om forebyggelse af og kontrol med ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv.

Materialet er ligeledes oversendt til Folketingets Retsudvalg.

P. B. Orskov

Udenrigsminister Per Stig Møller
Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K.

Dato: **04 - 07 - 03**
Kontor: Det Internationale Kontor
Sagsnr.: 2003-165-0422
Dok.: ABW21695

Afsendt med
E-Post ^{4/7-03}
JM0340

Kære udenrigsminister.

Vedlagt sender jeg dig forslag til rammeafgørelse om forebyggelse af og kontrol med ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv tillige med et grundnotat herom, idet jeg skal anmode om, at materialet oversendes til Folketingets Europaudvalg.

Det bemærkes, at materialet ligeledes bliver oversendt til Folketingets Retsudvalg.

Med venlig hilsen

Justitsministeriet

Civil- og Politiafdelingen

Dato: 2. juli 2003
Kontor: Det Internationale Kontor
Sagsnr.: 2003-165-0422
Dok.: TSM20302

GRUNDNOTAT

om

forslag til rammeafgørelse om forebyggelse af og kontrol med ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv

Det græske formandskab har den 13. februar 2003 fremsat forslag til en rammeafgørelse om forebyggelse af og kontrol med ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv. Formålet med forslaget er at sikre effektive og mere ensartede strafferetlige regler i EU-landene på området.

Forslaget til rammeafgørelse bygger i et vist omfang på Rådets rammeafgørelse af 19. juli 2002 om bekæmpelse af menneskehandel. Medlemsstaterne forpligtes således ved forslaget til at kriminalisere menneskehandel med henblik på ulovlig fjernelse af organer eller væv fra personen. Herudover indeholder forslaget til rammeafgørelse forpligtelse til at kriminalisere en række handlinger forbundet med ulovlig organtransplantation og organhandel. Forslaget til rammeafgørelse indeholder desuden visse minimumskrav til medlemsstaternes sanktioner på området og bestemmelser om medlemsstaternes straffemyndighed.

1. Indhold

Retsgrundlaget for rammeafgørelsen er artikel 29, artikel 31, litra e), og artikel 34, stk. 2, litra b), i Traktaten om Den Europæiske Union (TEU).

I artikel 1 defineres rammeafgørelsens begreber. "Transplantation" omfatter således alle dele af processen, mens "væv" ligeledes omfatter celler. "Menneskelige organer og menneskeligt væv" omfatter imidlertid *ikke* visse væv, der kan gendannes, samt blod. Bestemmelsen definerer ligeledes "en mindreårig" som enhver, der ikke er fyldt 18 år.

Medlemsstaterne forpligtes efter artikel 2 til at kriminalisere følgende forsætlige handlinger:

- 1) Menneskehandel, der sker ved hjælp af magt, svig, tvang eller trusler, bedrageri, magtmisbrug eller andre former for misbrug, når det sker med henblik på ulovlig fjernelse af organer eller væv.
- 2 a) Fjernelse af et organ eller væv fra en levende donor under anvendelse af vold, trusler eller svig.
- 2 b) Fjernelse af et organ fra en donor, som har samtykket heri på grund af betaling af eller løfte om økonomisk modydelse.
- 2 c) Betaling af, tilbud om eller løfte om betaling af en økonomisk modydelse, enten direkte eller via tredjemand, til en donor for at opnå, at denne samtykker i at få fjernet et organ.
- 2 d) Donorens eller tredjemands modtagelse af eller krav om en økonomisk modydelse, for at denne (donoren) skal samtykke i at få fjernet et organ.
- 2 e) Virke som mellemmand ved udførelsen af ovennævnte handlinger (litra a - d).
- 2 f) Krav om, modtagelse af, betaling af, tilbud eller løfte om en økonomisk modydelse med henblik på fremskaffelse og erhvervelse af og mere generelt ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv.
- 3 a) Køb, besiddelse, lagring, transport, import, eksport eller overdragelse af rådigheden til menneskelige organer, som er fjernet ved én af de ovenfor anførte handlinger (stk. 1 og 2).
- 3 b) Læge- eller sygehuspersonales deltagelse i transplantation af et organ med fuld viden om, at det har været genstand for én af de ovenfor anførte handlinger.

Efter artikel 3 forpligtes medlemsstaterne til at sikre, at også forsøg på og medvirken til de i artikel 2 nævnte lovovertrædelser kan straffes.

Artikel 4, stk. 1, indeholder en forpligtelse for medlemsstaterne til at sikre, at de lovovertrædelser, der er nævnt i artikel 2 og artikel 3, straffes med sanktioner, der er effektive, står i rimeligt forhold til lovovertrædelsen, har afskrækkende virkning og kan medføre udlevering.

Efter artikel 4, stk. 2, forpligtes medlemsstaterne til at sikre, at der under følgende skærpende omstændigheder er en strafferamme på mellem 5 og 10 års fængsel:

- a) hvis offeret ved lovovertrædelsen forsætligt eller groft uagtsom er blevet bragt i livsfare,
- b) hvis lovovertrædelsen er begået mod en mindreårig,
- c) hvis lovovertrædelsen har forvoldt offeret særlig alvorlig fysisk skade, eller
- d) hvis lovovertrædelsen er begået inden for en kriminel organisation.

Artikel 5 indeholder nærmere regler for juridiske personers strafansvar. Bestemmelsen forpligter medlemsstaterne til at sikre, at juridiske personer kan gøres ansvarlige med hensyn til de handlinger, der er beskrevet i rammeafgørelsen, i det omfang handlingerne er begået for at skaffe den juridiske person vinding og er begået af en person, der handler enten individuelt eller som medlem af et organ under den juridiske person.

Endvidere forpligtes medlemsstaterne til at sikre, at juridiske personer også kan straffes i tilfælde, hvor f.eks. utilstrækkelig kontrol eller tilsyn fra den juridiske persons side har gjort det muligt for en person, der er underlagt den juridiske persons myndighed, at begå de nævnte lovovertrædelser.

Ifølge artikel 6 er medlemsstaterne forpligtede til at sikre, at der overfor juridiske personer kan iværksættes sanktioner, der er effektive, proportionale og har afskrækkende virkning, herunder bødestraf eller andre sanktioner som f.eks. udelukkelse fra offentlige ydelser og tilskud og forbud mod at udøve kommerciel virksomhed.

Artikel 7 indeholder bestemmelser om straffemyndighed. Den enkelte medlemsstat forpligtes til at etablere straffemyndighed, når lovovertrædelser er begået helt eller delvist på medlemsstatens territorium (litra a), når gerningen er begået af en statsborger i den pågældende medlemsstat (litra b), og når lovovertrædelser er begået til fordel for en juridisk person, der er etableret på den pågældende medlemsstats territorium (litra c).

I artikel 8 fastslås det, at medlemsstaterne inden en endnu ikke fastsat dato skal have truffet de nødvendige foranstaltninger for at gennemføre rammeafgørelsen i national ret, mens det af artikel 9 fremgår, at rammeafgørelsen træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i EF-Tidende.

3. Dansk ret

3.1. Lov om ligsyn, obduktion og transplantation mv.

Lov nr. 402 af 13. juni 1990 om ligsyn, obduktion og transplantation mv. (herefter benævnt "ligsynsloven") indeholder en række bestemmelser om transplantation af væv og organer fra såvel levende som afdøde personer.

Ifølge ligsynslovens § 13 kan væv og andet biologisk materiale udtages i en persons levende live til behandling af sygdom eller legemsskade hos et andet menneske, hvis personen har meddelt skriftligt samtykke hertil. Samtykket skal opfylde visse formkrav, og indgrebet kan kun foretages, hvis det er uden nærliggende fare for personen.

Ifølge ligsynslovens § 14 kan væv og andet biologisk materiale udtages fra en afdød person til behandling af sygdom eller legemsskade hos en afdød person, hvis der er givet samtykke hertil. Samtykket kan i visse tilfælde gives af den afdøde persons pårørende.

Andre indgreb på en afdød kan ifølge § 16 kun foretages, såfremt afdøde efter sit fyldte 18. år skriftligt har truffet bestemmelse herom.

Ifølge ligsynslovens § 20, stk. 2, straffes den, der udtager væv og andet biologisk materiale, uden at lovens betingelser herfor er opfyldt, med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Den, der yder eller modtager betaling eller anden økonomisk fordel for udtagelse eller overførsel af væv og andet biologisk materiale til behandling, straffes ifølge § 20, stk. 3, ligeledes med bøde. Det samme gælder den, der med viden om, at der er ydet eller modtaget betaling som nævnt ovenfor, medvirker til, at et sådant indgreb foretages.

3.2. Straffelovens materielle bestemmelser

Ifølge straffelovens § 244 straffes den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, med bøde eller fængsel i indtil 3 år. Efter § 245 straffes den, som udøver et legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, med fængsel i indtil 6 år. Foreligger der særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen efter § 246 stige til fængsel i indtil 10 år.

Det må antages, at ulovlig udtagelse af organer udgør en grov legemsbeskadigelse omfattet af § 245 eller § 246.

Det skal bemærkes, at en tidligere bestemmelse om straffritagende samtykke i § 248, stk. 1, er udgået i forbindelse med lov nr. 272 af 3. maj 1989. Bestemmelsen blev anset for overflødig ud fra den betragtning, at det følger af almindelige strafferetlige principper, at et samtykke i visse tilfælde kan gøre en ellers strafbar handling straffri. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse ligger til grund for ovennævnte lov, og Straffelovrådet antager her, at et samtykke kun kan gøre en ellers strafbar handling straffri, hvis samtykket er givet af en myndig person, og hvis handlingen er kriminaliseret alene til værn for enkeltpersoner, jf. betænkningens s. 159. Det antages på denne baggrund, at der kun kan gives straffritagende samtykke til legemsangreb af mindre grov karakter (§ 244).

Ud over voldsbestemmelserne i straffelovens §§ 244-246 er der ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 tilføjet en bestemmelse, der kriminaliserer menneskehandel, i straffelovens § 262 a. Efter bestemmelsens stk. 1 straffes med fængsel i indtil 8 år bl.a. den, der med henblik på fjernelse af organer rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person, hvor der anvendes eller har været anvendt

- 1) ulovlig tvang efter § 260,
- 2) frihedsberøvelse efter § 261,
- 3) trusler efter § 266,
- 4) retsstridig fremkaldelse, bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse, eller
- 5) anden utilbørlig fremgangsmåde

På samme måde straffes efter § 262 a, stk. 2, bl.a. den, der med henblik på fjernelse af organer

- 1) rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person under 18 år, eller
- 2) yder betaling eller anden fordel for at opnå samtykke til udnyttelsen fra en person, som har myndighed over den forurettede, og den, der modtager sådan betaling eller anden fordel.

3.3. Forsøg og medvirken

Efter straffelovens § 21 straffes handlinger, som tilsigter at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg. Efter straffelovens § 23 udvides den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse til at omfatte alle, der ved tilskyndelse råd eller dåd har medvirket til gerningen.

3.4. Sanktionsfastsættelse

Det fremgår af straffelovens § 80, at der ved straffens udmåling skal tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed og til oplysninger om gerningsmandens person, herunder om hans almindelige personlige og sociale forhold, hans forhold før og efter gerningen samt hans bevæggrunde til denne. At gerningen er udført af flere i forening vil i reglen være at anse som en skærpende omstændighed.

3.5. Strafansvar for juridiske personer

Der kan efter straffelovens § 306 pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel for overtrædelse af straffeloven, der er begået for at skaffe den juridiske person vinding.

3.6. Straffemyndighed

Det er en forudsætning for dansk straffemyndighed i forhold til handlinger i udlandet, at den relevante straffebestemmelse ikke er territorielt begrænset til Danmark. Derefter skal det vurderes, om de danske domstole har straffemyndighed i overensstemmelse med straffelovens bestemmelser herom i straffelovens §§ 6-8.

Straffelovens bestemmelser, der er relevante i forhold til denne rammeafgørelse, kan ikke antages for at være territorielt begrænset. Overtrædelser af disse straffelovsbestemmelser må således betragtes som forbrydelser uanset, hvor handlingen er begået. Straffebestemmelser i særlovgivningen frembyder imidlertid større tvivl, og det må som udgangspunkt antages, at særlovgivningens straffebestemmelser kun finder anvendelse over for handlinger begået på dansk territorium. Hvis der skal afviges fra dette princip, bør det udtrykkeligt fremgå af særlovgivningen.

Det kan give anledning til tvivl, hvorvidt ligsynslovens straffebestemmelser er territorielt afgrænset. I mangel af udtrykkelige holdepunkter for, at bestemmelserne skal tillægges universel anvendelighed, må det imidlertid antages, at loven er territorielt begrænset til dansk territorium.

I det omfang de relevante straffebestemmelser finder anvendelse i forhold til handlingerne, er der dansk straffemyndighed efter straffelovens § 6, når handlingerne foretages i den danske stat, på dansk fartøj som befinder sig uden for nogen stats folkeretligt anerkendte område, samt på dansk fartøj som befinder sig på fremmed folkeretligt anerkendt område, af personer, der hører til fartøjet eller som rejsende følger med dette.

Efter straffelovens § 7 hører endvidere under dansk straffemyndighed handlinger, som en person, der har dansk indfødsret eller er bosat i den danske stat, har foretaget uden for denne, for så vidt handlingen er foretaget uden for folkeretligt anerkendt statsområde, hvis handlinger af den pågældende art kan medføre frihedsstraf, eller for så vidt handlingen er foretaget inden for sådant område, hvis den er strafbar også efter den der gældende lovgivning.

Straffelovens § 8 indeholder en opregning af en række tilfælde, hvor handlinger, foretagne uden for den danske stat, uden hensyn til hvor gerningsmanden hører hjemme, hører under dansk straffemyndighed.

Efter § 8, nr. 5, hører handlinger således under dansk straffemyndighed når de er foretagne uden for den danske stat, uden hensyn til hvor gerningsmanden hører hjemme, når handlingen er omfattet af mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at foretage retsforfølgning.

Endvidere hører handlinger foretagne uden for den danske stat, uanset hvor gerningsmanden hører hjemme, under dansk straffemyndighed efter § 8, nr. 6, når udlevering af sigtede til retsforfølgning i et andet land afslås, og handlingen, for så vidt den er foretaget inden for folkeretligt anerkendt statsområde, er strafbar efter den dér gældende lovgivning, og den efter dansk ret kan medføre højere straf end fængsel i 1 år.

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser

Rammeafgørelsens artikel 2 indeholder en opregning af en række handlinger, som medlemsstaterne forpligtes til at kriminalisere. Menneskehandel med henblik på fjernelse af organer, som defineret i artikel 2, stk. 1, må anses for dækket af straffelovens § 262 a, som imidlertid ikke omfatter væv.

Fjernelse af et organ eller væv fra en levende donor under anvendelse af vold eller trusler, som defineret i rammeafgørelsens artikel 2, stk. 2, litra a, må anses for omfattet af straffelovens bestemmelser om vold (§§ 244 – 246) og trusler (§ 266). Der vil tillige være tale om en overtrædelse af ligsynslovens § 20, stk. 2, da der ikke vil være det fornødne forudgående samtykke. I tilfælde af svig må det ligeledes antages, at ligsynslovens § 20, stk. 2, er overtrådt, da der ikke foreligger gyldigt samtykke.

Fjernelsen af et organ med viden om, at der er givet samtykke på baggrund af en økonomisk ydelse eller lignende, som anført i artikel 2, stk. 2, litra b, er strafbart efter ligsynslovens § 20, stk. 3, pkt. 2.

Løfte og tilbud om eller betaling af økonomisk ydelse til en donor eller mellemmand for at få samtykke til organ- eller vævsdonation, som beskrevet i artikel 2, stk. 2, litra c, er kriminaliseret i ligsynslovens § 20, stk. 3, 1. pkt. Efter denne bestemmelse straffes den, der yder betaling eller anden økonomisk fordel for udtagelse eller overførsel af væv og andet biologisk materiale med bøde.

Løfte og tilbud om betaling må antages for dækket af de almindelige regler om forsøg i straffelovens § 21.

Kriminaliseringsforpligtelsen i artikel 2, stk. 2, litra d, hvorefter en donor eller mellemmands krav om eller modtagelse af økonomisk modydelse for at give samtykke til fjernelse af organ eller væv skal kriminaliseres, må anses for opfyldt i kraft af ligsynslovens § 20, stk. 3, som omfatter både ydelsen og modtagelsen af betaling eller anden økonomisk fordel for udtagelse eller overførsel af væv og andet biologisk materiale.

Virke som mellemmand i forbindelse med visse handlinger som nævnt i artikel 2, stk. 2, litra e, må anses for dækket af straffelovens § 23 om medvirken.

Handlingerne opregnet i artikel 2, stk. 2, litra f, vedrørende krav om eller modtagelse af økonomisk ydelse i forbindelse med organhandel må anses for opfyldt i kraft af ligsynslovens § 20, stk. 3, sammenholdt med straffelovens § 23 om medvirken.

Artikel 2, stk. 3, litra a, indeholder en forpligtelse for medlemsstaterne til at kriminalisere køb, besiddelse, lagring, transport, import, eksport eller overdragelse af rådigheden til menneskelige organer eller væv, der er fjernet ved én af de handlinger, som er nævnt i artikel 2. Der er således tale om en form for hæleri i forbindelse med ulovligt tilvejebragte organer og væv.

I det omfang der foreligger en aftale om efterfølgende medvirken allerede forud for selve den ulovlige udtagelse af organ eller væv, vil der være tale om strafbar medvirken omfattet af straffelovens § 23.

Hvis dette ikke er tilfældet, vil de efterfølgende handlinger ikke kunne straffes som medvirken. Efter straffelovens § 290 straffes imidlertid den, der uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertredelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet af en strafbar overtrædelse. Ulovligt udtagne organer eller væv må som udgangspunkt anses som "udbytte" i bestemmelsens forstand, og artikel 2, stk. 3, litra a, må derfor anses for opfyldt i dansk ret.

Artikel 2, stk. 3, litra b, forpligter medlemsstaterne til at kriminalisere læge- og sygehuspersonales deltagelse i transplantation af et organ med fuld viden om, at det har været genstand for én af de ovenfor anførte handlinger.

I det omfang der er tale om organer eller væv, der transplanteres på baggrund af ydelse af betaling, vil personer, der medvirker til transplantationen, kunne straffes efter ligsynslovens § 20, stk. 3. Det kan imidlertid ikke anses for strafbart efter dansk ret at medvirke til transplantationen i tilfælde, hvor organet eller vævet er tilvejebragt i strid med de øvrige bestemmelser i artikel 2, medmindre der er tale om medvirken allerede på gerningstidspunktet. En fuldstændig gennemførelse af bestemmelsen i dansk ret, vil derfor kræve en lovændring, idet efterfølgende medvirken, som nævnt, ikke er strafbart efter straffelovens § 23.

Samlet er det således umiddelbart vurderingen, at en gennemførelse af artikel 2 i dansk ret vil kræve en ændring af straffelovens § 262 a med henblik på at udvide bestemmelsen til ikke blot at omfatte organer, men også væv. Derudover er en lovændring påkrævet for at gennemføre artikel

2, stk. 5, litra b, vedrørende læge- og sygehuspersonales transplantation af organer med viden om forudgående handlinger i strid med visse af bestemmelserne i artikel 2.

Artikel 3 vedrørende anstiftelse, medvirken og forsøg giver ikke umiddelbart anledning til lovændringer, da de almindelige regler om forsøg og medvirken i straffelovens §§ 21 og 23 må antages at være dækkende.

Artikel 4, stk. 1, indeholder en forpligtelse for medlemsstaterne til at fastsætte effektive strafferetlige sanktioner for de i artikel 2 nævnte strafbare handlinger. Dette krav må anses for opfyldt ved de ovennævnte bestemmelser i straffeloven og ligsynsloven.

Medlemsstaterne forpligtes endvidere til at have strafferetlige sanktioner, der kan medføre udlevering. Da udlevering i en række tilfælde forudsætter, at handlingen kan resultere i frihedsstraf, vil de handlinger, der alene er omfattet af ligsynslovens bestemmelser om bødestraf, som udgangspunkt ikke være dækkende.

Efter artikel 4, stk. 2, forpligtes medlemsstaterne endvidere til at sikre, at handlingerne nævnt i artikel 2 under nærmere opregnede skærpene omstændigheder er undergivet en strafferamme på mellem 5 og 10 års fængsel. I det omfang en person på hensynsløs måde er blevet bragt i livsfare, vil straffelovens § 252 finde anvendelse, hvormed handlingen kan straffes med fængsel i indtil 8 år, og når der er tale om grov vold efter straffelovens § 245 – 246, vil der kunne straffes med fængsel i indtil 6 år. Overtrædelse af straffelovens § 262 a straffes i øvrigt med fængsel i indtil 8 år.

Lovovertrædelser der begås mod et barn, eller lovovertrædelser der begås inden for en kriminel organisation, vil som udgangspunkt være omfattet af de almindelige strafferammer, men forholdene vil efter omstændighederne kunne tillægges skærpene betydning ved udmålingen af straffen indenfor strafferammen. I det omfang handlingen ikke er dækket af ovenstående bestemmelser, vil lovændringer således være påkrævet. Det drejer sig navnlig om de handlinger, der udelukkende er strafbare efter ligsynsloven.

Efter artikel 5 og 6 i udkastet til rammeafgørelse forpligtes medlemsstaterne til at sikre, at juridiske personer kan pålægges et ansvar for de i rammeafgørelsen opregnede handlinger.

I det omfang der er tale om overtrædelser af straffeloven, vil juridiske personer kunne straffes efter reglerne i straffelovens kapitel 5, jf. straffelovens § 306, hvis overtrædelsen sker med henblik på at skaffe den juridiske person vinding. Juridiske personer vil derimod ikke kunne ifalde ansvar for overtrædelser af ligsynsloven, da dette ikke er hjemlet i loven. En gennemførelse af

rammeafgørelsen i dansk ret vil derfor nødvendiggøre en ændring af ligsynslovens regler for så vidt angår ansvaret for juridiske personer.

Rammeafgørelsens artikel 7 om medlemsstaternes straffemyndighed vi i det omfang de relevante straffebestemmelser ikke er territorielt begrænsede kunne opfyldes i henhold til straffelovens § 8, nr. 5, hvorefter der er dansk straffemyndighed, når handlingen er omfattet af mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken Danmark er forpligtet til at foretage retsforfølgning.

Da ligsynsloven som nævnt må antages at være begrænset til at finde anvendelse på dansk territorium, må det antages for påkrævet at ændre ligsynsloven, således at lovens straffebestemmelser ikke alene finder anvendelse på handlinger foretaget på dansk territorium.

Forslaget til rammeafgørelse skønnes ikke at have statsfinansielle konsekvenser.

5. Høring

Udkastet er sendt i høring hos Advokatrådet, Amnesty International, Det Danske Center for Menneskerettigheder, Den Almindelige Danske Lægeforening, Dansk Sygeplejeråd, Den Centrale Videnskabsetiske Komité, Den Danske Dommerforening, Det Ethiske Råd, Dommerfuldmægtigforeningen, Foreningen af Politimestre i Danmark, Landsforeningen af beskikkede advokater, Politiforbundet i Danmark, Politifuldmægtigforeningen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Politidirektøren i København, Præsidenterne for Vestre og Østre Landsret, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Aalborg og Roskilde samt Statsadvokatforeningen.

Initiativ fra Den Helleniske Republik med henblik på vedtagelse af Rådets rammeafgørelse om forebyggelse af og kontrol med ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv

(2003/C 100/13)

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

af menneskehandel, herunder fælles definitioner, fælles regler for, hvad der er strafbart, og fælles sanktioner.

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Union, særlig artikel 29, artikel 31, litra e), og artikel 34, stk. 2, litra b),

under henvisning til initiativ fra Den Helleniske Republik ⁽¹⁾,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet ⁽²⁾, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Rådets og Kommissionens handlingsplan for, hvorledes Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres ⁽³⁾, konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999 og konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Santa Maria da Feira den 19.-20. juni 2000 som afspejlet i resultattavlen omtaler eller opfordrer til gennemførelse af lovgivning til bekæmpelse

- (2) Ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv er en form for menneskehandel, der udgør alvorlige krænkelse af grundlæggende menneskerettigheder og især menneskelig værdighed og fysisk integritet. Denne ulovlige handel er et aktivitetsområde for organiserede kriminelle grupper, som ofte griber til utilladelige handlemåder som f.eks. misbrug af særlig udsatte personer, voldsanvendelse og trusler. Desuden skaber den alvorlige risici for folkesundheden og er til skade for borgernes ret til lige adgang til sundhedstjenester. Endelig undergraver den borgernes tillid til det lovlige transplantationssystem.

- (3) Bekæmpelse af kommercialisering af det menneskelige legeme og dele heraf er blevet behandlet gentagne gange i mange internationale organisationer og er blevet reguleret ved internationale konventioner. Allerede i 1978 erklærede Europarådet i sin resolution (78)29 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om fjernelse og transplantation af menneskeligt materiale, der blev vedtaget af Europarådets Ministerkomité den 11. maj 1978, at intet menneskeligt materiale må tilbydes for vindings skyld. Denne erklæring blev bekræftet på de europæiske sundhedsministres 3. samling den 16.-17. november 1987 i Paris, i hvis sluterklæring det understreges, at et menneskeligt organ ikke må tilbydes for vindings skyld af nogen organisation for udveksling af organer, noget center for oplagring af organer eller af nogen anden organisation eller privatperson.

⁽¹⁾ EUT C ...

⁽²⁾ EUT C ...

⁽³⁾ EFT C 19 af 23.1.1999, s. 1.

- (4) Et vigtigt skridt i indsatsen for at bekæmpe den ulovlige handel med menneskelige organer og menneskeligt væv og, mere generelt, kommercialiseringen af det menneskelige legeme er Europarådets konvention om menneskeretigheder og biomedicin, som blev indgået i Oviedo den 4. april 1997 og trådte i kraft den 1. december 1999. Denne konventions artikel 21 indeholder et forbud mod at høste økonomisk gevinst af den menneskelige krop og dens bestanddele. I artikel 25 pålægges det de kontraherende stater at sørge for sanktioner — ikke nødvendigvis af strafferetlig karakter — over for enhver, der overtræder konventionens bestemmelser. Denne konvention blev suppleret med en tillægsprotokol vedrørende transplantation af organer og væv af menneskelig oprindelse, som blev fastlagt den 24. januar 2002, men som hidtil ikke er trådt i kraft. I tillægsprotokollens artikel 21 fastsættes det, at det menneskelige legeme og dele heraf ikke må give anledning til økonomisk vinding eller andre lignende fordele. Der fastsættes også et forbud mod reklame for, at der er behov for organer eller væv, eller at de kan erhverves, når det er hensigten at tilbyde eller opnå økonomisk vinding eller lignende fordele. Med tillægsprotokollens artikel 22 pålægges der en forpligtelse til at forbyde ulovlig handel med organer og væv.
- (5) Ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv er gentagne gange blevet fordømt af Verdenssundhedsorganisationen. Dette skete første gang i resolution WHA 40.13 fra maj 1987. Også i resolution WHA 42.5 fra maj 1989 fordømte den køb og salg af menneskelige organer og opfordrede på baggrund af de manglende resultater ved forebyggelsen af fænomenet de nationale lovgivere til at forstærke deres indsats. I resolution WHA 44.25 fra maj 1991 erklærede den, at intet organ må fjernes fra mindreåriges legemer undtagen i ekstraordinære tilfælde, forbød reklame for menneskelige organer for vindings skyld og indførte ligestillingsprincippet med hensyn til organdonationer.
- (6) I protokollen om forebyggelse, bekæmpelse og retsforfølgning af menneskehandel, særlig handel med kvinder og børn, der er et supplement til De Forenede Nationers konvention om bekæmpelse af grænseoverskridende organiseret kriminalitet, indgår fjernelse af menneskelige organer også i definitionen af udnyttelse, som beskriver »menneskehandel«. Denne protokol er et afgørende skridt hen imod internationalt samarbejde om bekæmpelse af ulovlig handel med menneskelige organer.
- (7) Rådets rammeafgørelse 2002/629/EF af 19. juli 2002 om bekæmpelse af menneskehandel⁽¹⁾ indeholder derimod ikke regler om ulovlig handel med menneskelige organer.
- (8) Det betydningsfulde arbejde, der er udført af internationale organisationer, navnlig FN, Verdenssundhedsorganisationen og Europarådet, bør suppleres af en indsats fra Den Europæiske Unions side.
- (9) Ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv, som er en alvorlig forbrydelse, bør søges løst ikke blot ved hver enkelt medlemsstats indsats, men gennem en samlet strategi, hvori fastlæggelse af fælles grundelementer i alle medlemsstaters straffelove, herunder sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning, udgør en integrerende del.
- (10) Da målene for denne rammeafgørelse ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne alene og derfor bedre kan gennemføres på EU-plan, kan Den Europæiske Union træffe foranstaltninger i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet er denne rammeafgørelse ikke mere vidtgående end, hvad der er nødvendigt for at nå disse mål.
- (11) Det er nødvendigt at indføre sanktioner over for gerningsmændene, som er tilstrækkeligt strenge til, at ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv omfattes af de instrumenter, der allerede er vedtaget med henblik på bekæmpelse af organiseret kriminalitet, som f.eks. Rådets fælles aktion 98/699/RIA af 3. december 1998 vedrørende hvidvaskning af penge, identifikation, opsporing, indefrysning, beslaglæggelse og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold⁽²⁾ og Rådets fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998 om at gøre det strafbart at deltage i en kriminel organisation i Den Europæiske Unions medlemsstater⁽³⁾ —

VEDTAGET FØLGENDE RAMMEAFGØRELSE:

Artikel 1

Definitioner

I denne rammeafgørelse:

- 1) omfatter udtrykket »transplantation« hele proceduren i forbindelse med fjernelse af et organ eller af væv fra en person og transplantation heraf på en anden person, herunder også procedurer vedrørende forberedelse, bevaring og lagring
- 2) omfatter udtrykket »væv« også celler, herunder også blodproducerende stamceller
- 3) omfatter udtrykket »menneskelige organer og menneskeligt væv« ikke:
 - a) reproduktive væv og organer
 - b) væv og organer fra embryoner
 - c) blod og derivater heraf

⁽²⁾ EFT L 333 af 9.12.1998, s. 1. Senest ændret ved rammeafgørelse 2001/500/RIA (EFT L 182 af 5.7.2001, s. 1).

⁽³⁾ EFT L 351 af 29.12.1998, s. 1.

⁽¹⁾ EFT L 203 af 1.8.2002, s. 1.

4) forstås ved »mindreårig« enhver, der ikke er fyldt 18 år.

Artikel 2

Kriminalitet vedrørende ulovlig handel med menneskelige organer

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at følgende handlinger er strafbare:

- 1) Rekruttering, transport, overførelse, forvaring eller modtagelse af en person, herunder overdragelse eller overførsel af kontrollen med den pågældende, hvor:
 - a) der anvendes magt eller trusler, herunder bortførelse, eller
 - b) der anvendes bedrag eller svig, eller
 - c) der er tale om misbrug af autoritet eller udnyttelse af en sårbar stilling, der er af en sådan art, at den pågældende ikke har nogen reel og acceptabel mulighed for at undgå det pågældende misbrug, eller
 - d) der ydes eller modtages betaling eller fordele for at opnå samtykke fra en person, der har kontrol med en anden person, med henblik på at fjerne organer eller væv fra denne person
- 2) a) fjernelse af et organ fra en levende donor under anvendelse af vold, trusler eller svig
- b) fjernelse af et organ fra en donor, som har samtykket heri på grund af betaling af eller løfte om økonomisk modydelse
- c) betaling af, tilbud om eller løfte om betaling af en økonomisk modydelse, enten direkte eller via tredjemand, til en donor, for at opnå, at denne samtykker i at få fjernet et organ
- d) donorens eller tredjemands modtagelse af eller krav om en økonomisk modydelse, for at donoren skal samtykke i at få fjernet et organ
- e) virke som mellemmand ved udførelsen af de i litra a)-d) nævnte handlinger
- f) krav om, modtagelse af, betaling af, tilbud eller løfte om en økonomisk modydelse med henblik på fremskaffelse og erhvervelse af og mere generelt ulovlig handel med menneskelige organer og menneskeligt væv
- 3) a) køb, besiddelse, lagring, transport, import, eksport eller overdragelse af rådigheden til menneskelige organer, som er fjernet ved én af de i nr. 1 og 2 anførte handlinger
- b) læge- eller sygehuspersonales deltagelse i transplantation af et organ med fuld viden om, at det har været genstand for én af de ovenfor anførte handlinger.

Artikel 3

Anstiftelse, medvirken eller forsøg

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at anstiftelse af, medvirken til eller forsøg på at begå en af de i artikel 2 omhandlede lovovertrædelser er strafbare handlinger.

Artikel 4

Sanktioner

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de i artikel 2 og 3 omhandlede lovovertrædelser kan straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelserne og har afskrækkende virkning, og som kan medføre udlevering.

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de i artikel 2 omhandlede lovovertrædelser kan straffes med frihedsberøvelse med en maksimumsstraf på mindst ti år, når disse lovovertrædelser er begået under én af følgende omstændigheder:

- a) Ved lovovertrædelserne er offeret forsætligt eller groft uagtsomt blevet bragt i livsfare.
- b) Lovovertrædelserne er begået mod en mindreårig.
- c) Lovovertrædelserne har forvoldt offeret særlig alvorlig fysisk skade.
- d) Lovovertrædelserne er begået inden for en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA bortset fra det strafniveau, der er fastsat deri.

Artikel 5

Juridiske personers ansvar

1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at juridiske personer kan gøres ansvarlige for en af de i artikel 2 og 3 omhandlede lovovertrædelser, som begås for at skaffe dem vinding af en person, der handler enten individuelt eller som medlem af et organ under den juridiske person, og som har en ledende stilling inden for den juridiske person, baseret på:

- a) fuldmagt til at repræsentere den juridiske person, eller
- b) beføjelse til at træffe beslutninger på den juridiske persons vegne, eller
- c) beføjelse til at udøve intern kontrol.

2. Ud over de i stk. 1 omhandlede tilfælde træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at en juridisk person kan kendes ansvarlig, når utilstrækkeligt opsyn eller utilstrækkelig kontrol fra en af de i stk. 1 omhandlede personers side har gjort det muligt for en person, der er underlagt den juridiske persons myndighed, at begå en lovovertrædelse som omhandlet i artikel 2 og 3 for at skaffe den juridiske person vinding.

3. Juridiske personers ansvar i henhold til stk. 1 og 2 udelukker ikke strafferetlig forfølgning af fysiske personer, der begår, anstifter eller medvirker til en lovovertrædelse som omhandlet i artikel 2 og 3.

4. I denne rammeafgørelse forstås ved »juridisk person« enhver enhed, der har denne status i henhold til gældende ret, dog ikke stater eller andre offentlige enheder under udøvelsen af offentligretlige beføjelser samt offentligretlige internationale organisationer.

Artikel 6

Sanktioner mod juridiske personer

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at der over for en juridisk person, der kendes ansvarlig i henhold til artikel 5, kan iværksættes sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning, herunder bødestraf eller administrativt idømte bøder og eventuelle andre sanktioner som f.eks.:

- a) udelukkelse fra offentlige ydelser eller tilskud, eller
- b) midlertidigt eller varigt forbud mod at udøve kommerciel virksomhed, eller
- c) anbringelse under retsligt tilsyn, eller
- d) likvidation efter retskendelse, eller
- e) midlertidig eller permanent lukning af de forretningssteder, der er blevet brugt til at begå lovovertrædelsen.

Artikel 7

Kompetence og retsforfølgning

Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at fastslå sin kompetence med hensyn til de i artikel 2 og 3 omhandlede lovovertrædelser, hvor:

- a) lovovertrædelsen helt eller delvis er begået på dens område, eller
- b) gerningsmanden er statsborger i den pågældende medlemsstat, eller
- c) lovovertrædelsen er begået til fordel for en juridisk person, som er etableret på den pågældende medlemsstats område.

Artikel 8

Gennemførelse

- 1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme denne rammeafgørelse inden den ...
- 2. Medlemsstaterne meddeler inden den i stk. 1 nævnte dato Generalsekretariatet for Rådet og Kommissionen teksten til de retsforskrifter, som de udsteder for at gennemføre de forpligtelser, der følger af denne rammeafgørelse, i national ret.
- 3. På baggrund af en rapport udarbejdet ud fra disse oplysninger samt en skriftlig rapport fra Kommissionen undersøger Rådet inden den ..., i hvilket omfang medlemsstaterne har efterkommet denne rammeafgørelse.

Artikel 9

Ikrafttræden

Denne rammeafgørelse træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Udfærdiget i Bruxelles, den ...

På Rådets vegne

Formand